

De grammaticale ontwikkeling van kinderen met TOS tussen de zes en tien jaar stagneert niet, maar gaat door. Dit blijkt uit promotieonderzoek van Auris-medewerker Rob Zwitserlood. Hij concludeert dat ook oudere kinderen zeker baat hebben bij therapie. Na vijf weken taaltraining presteerden de onderzochte kinderen met TOS aanzienlijk beter op grammaticaal vlak.

Promotie Rob Zwitserlood:

“Oudere kinderen met TOS hebben baat bij taaltraining”

Met name jonge leerlingen met een taalontwikkelingsstoornis (TOS) krijgen op school veel logopedie en taaltrainingen. Er wordt vaak gedacht dat de taalontwikkeling van deze kinderen stagneert wanneer ze ouder worden. “Dat meende ik ook altijd”, zegt Rob Zwitserlood. “Er wordt vaak gesproken over een taalgevoelige periode en deze ligt op jonge leeftijd, zo is de aanname. Oudere kinderen zouden niet meer zo veel profijt hebben van taaltherapie. In onze sector werken we vanuit dit uitgangspunt,

maar onderzocht is dit niet. In mijn werk als logopedist zag ik echter wel degelijk taalontwikkeling bij oudere kinderen. Dat maakte mij nieuwsgierig naar hoe het werkelijk zit.”

In opdracht van zijn werkgever Auris onderzocht Zwitserlood de grammaticale ontwikkeling van kinderen met TOS tussen de leeftijden zes en tien jaar. Dit deed hij door hun verhalen te analyseren op grammaticale complexiteit en correctheid. De resultaten vergeleek hij met twee groepen met een normale taalontwikkeling: leeftijdsgenootjes en jongere kinderen met dezelfde taal-leeftijd. Een belangrijke conclusie uit dit onderzoek is dat de grammaticale ontwikkeling van kinderen met TOS niet stagneert op een gegeven moment, zoals algemeen wordt verondersteld, maar blijft doorgaan. “De zinnen worden complexer en de kinderen maken steeds minder grammaticale fouten. Daarnaast ontdekte ik dat er bij de oudere kinderen met TOS een sterke associatie is tussen woordenschat en grammaticale vaardigheden. Hoe hoger de woordenschat, hoe lager het aantal grammaticale fouten.” Bij deze groep onderzocht de promovendus ook hoe vloeiend ze spraken. De belangrijkste conclusies zijn dat deze kinderen zichzelf evenveel corrigeren als de controlegroepen, maar onvloeiender zijn door meer pauzes en herhalingen. De TOS groep had vooral meer onvloeiendheden voor een woord (*de kar botst tegen de ...eh... bo...boom*). De kinderen hebben niet alleen moeite met het formuleren van zinnen, maar ook met het ophalen van woorden.

Taaltraining

Naar aanleiding van deze onderzoeksresultaten voerde Zwitserlood een pilotstudie uit onder kinderen van tien jaar en ouder naar het effect van de taaltraining Metataal, een metalinguïstische en multimodale training. Hij merkt hierbij op dat er voor oudere kinderen weinig materiaal

Promotieonderzoek bestaat uit vier deelstudies

Taalwetenschapper Rob Zwitserlood is beleidsmedewerker bij de Koninklijke Auris Groep. Daarvoor werkte hij bij dezelfde organisatie als ambulante begeleider en logopedist. Afgelopen jaren deed hij in opdracht van Auris onderzoek naar de taalontwikkeling van kinderen met TOS. Hij promoveerde hierop aan de Universiteit Utrecht op 2 juni met het proefschrift getiteld *Language growth in Dutch school-age children with specific language impairment (SLI)*. Zijn onderzoek bestaat uit vier deelstudies:

- Longitudinaal onderzoek naar de grammaticale ontwikkeling van 30 kinderen met TOS van 6 tot en met 8 jaar. Gekeken is naar de grammaticale complexiteit en correctheid in de verhalen, uitgelokt met de TAK Verteltaken.
- Longitudinaal onderzoek naar de grammaticale ontwikkeling van 30 kinderen met TOS van 8 tot en met 10 jaar. Bij de kinderen met TOS zijn de ontwikkeling van de grammaticale complexiteit en correctheid vervolgens gerelateerd aan de woordenschatontwikkeling.
- Studie naar de ontwikkeling van onvloeiendheden in de TAK Verteltaken van kinderen met TOS tussen de 8 en 10 jaar. De onvloeiendheden zijn geanalyseerd voor frequentie, type, en de positie van onvloeiendheden binnen de zin.
- Pilotstudie naar het effect van ‘Metataal’, een metalinguïstische en multimodale taaltherapie, bij kinderen met TOS van 10 jaar en ouder.

“DE KINDEREN LEREN LETTERLIJK ZINNEN TE BOUWEN MET BEHULP VAN LEGO-BLOKJES”

Rob Zwitserlood:
“Dankzij de taal-
therapie verbeterde de
productie van relatieve
bijzinnen. Dit effect
was drie maanden
later nog steeds aan-
toonbaar.”

Foto: Peter Strating

is om de taalontwikkeling te stimuleren. De onderzoeker greep dan ook terug op een methode waarmee hij jaren terug tijdens de logopedieopleiding kennis maakte. “Voor mijn pilotstudie heb ik de Lego-methode gebruikt, die is ontwikkeld door een Deense logopediste. De kinderen leren letterlijk zinnen te bouwen met behulp van Lego-blokjes. Hierbij staan de verschillende blokjes voor woordsoorten en grammaticale functies.” In deze deelstudie kreeg een groep kinderen van tien jaar en ouder een training van vijf weken. “Het is een multimodale aanpak. Ze zijn met hun handen bezig waardoor hun brein verschillende prikkels krijgt.” Op de vraag of de kinderen de methode niet als kinderachtig ervaren, reageert hij: “Nee, ze vinden het juist leuk. Ze waren erg enthousiast en gemotiveerd, een belangrijke voorwaarde om te kunnen leren. Wellicht dat je ook hiervoor een app zou kunnen maken waarbij ze blokjes kunnen schuiven, maar ik denk dat het tactiele en kinesthetische aspect van Metataal een essentieel onderdeel is van het succes van de aanpak. Een app zou heel geschikt kunnen zijn om de oefenstof verder te verwerken.” Zwitserlood ontdekte dat de productie van relatieve bijzinnen (bijvoorbeeld: *ik heb het boek, dat ik gisteren van jou kreeg, nu al gelezen*) verbeterde door de Metataal aanpak. Het effect was drie maanden later nog steeds aantoonbaar. “Dit was een therapiedoel met een hoge moeilijkheidsgraad. Het is daarom aannemelijk dat andere grammaticale doelen ook succesvol met Metataal getraind kunnen wor-

den.” Volgens de onderzoeker kunnen oudere kinderen met TOS profiteren van een metalinguïstische aanpak. Hij verklaart: “Vanaf een bepaalde leeftijd kunnen kinderen, ook die met TOS, nadenken over taal, over de vorm. Ze weten dan dat je een zin kunt uitbreiden. Door ze inzicht te bieden in de taalstructuur en ze expliciet regels aan te leren, bijvoorbeeld over voegwoorden en de plaats van het werkwoord in de zin, kunnen ze complexe zinnen leren maken.”

Wat betekenen de resultaten van dit onderzoek voor de praktijk? Zwitserlood pleit er zeker niet voor om taaltrainingen aan jonge kinderen te verminderen. “Uit veel onderzoek blijkt dat de effecten van therapie voor deze groep groot zijn. Ik laat alleen zien dat er ook effect is bij oudere kinderen. De laatste jaren komen er steeds meer internationale studies die aantonen dat metalinguïstische therapie bij oudere kinderen effectief kan zijn.” Hij adviseert om ook oudere kinderen met TOS taaltrainingen te geven. “Dit kun je op groepsniveau vrij gemakkelijk organiseren. Er is nu een lessenreeks en evaluatie-instrument voor het aanleren van relatieve bijzinnen met behulp van Lego-blokjes die gebruikt kunnen worden in het speciaal en regulier onderwijs. Het is ook de bedoeling om het Metataal programma in de nabije toekomst verder uit te breiden.”

PETER VAN VEEN